

Theologie filosofická / Skutečnost (ne)předmětná

Theologii chápanou jako „doktrínu o bohu“ zcela odmítám; jinými slovy, zcela odmítám klasickou filosofickou theologii (často zvanou přirozená theologie, theologia naturalis), která bere „boha“ jako „předmět“ (objekt), o němž (teoreticky) pojednává. – Tomu je ovšem třeba dobře rozumět: rozhodně tu nejde o proklamování nějakého popírání Boha, tedy o běžně tak nazývaný ‚ateismus‘. Řečeno stručně (ovšem zase jen zjednodušeně): neodmítám „skutečného Boha“, ale určitý (zpředmětnující) pojem boha, který považuji za naprosto nepřiměřený samotné skutečnosti. A navíc odmítám relativně (a možná jen dočasně) i slovo „bůh“, protože to je některými nežádoucími konotacemi velice zatíženo, a to nejen religiózně, nýbrž zejména silně invazivní zpředmětnující pojmovostí. Tradiční zpředmětnující myšlení totiž neumí onu „skutečnost bůh“ mínit jinak než jako „předmět“, tj. bezčasový myšlenkový model (tedy jakousi analogii určitého čísla, např. Pí, nebo geometrického útvaru, např. trojúhelníku, apod.). V celé řadě jiných případů a v jiných okolnostech to nemusí příliš vadit, ale je to naprosto nepřijatelné a nepřipustné tam, kdy míněná „skutečnost“ nemá vůbec předmětnou stránku, nýbrž je ryze nepředmětná. To, co lze legitimně mínit jako skutečnost „Boha“, je ryzí nepředmětností; podobně tomu je ovšem třeba se skutečností „Pravdy“, neboť pravda je také ryzí nepředmětností. A právě proto všude, kde by bylo možno za jiných okolností užít slova „Bůh“, užívám raději slova „Pravda“. Z toho je tedy také zjevné, že je třeba, ba dokonce nutno rozlišovat skutečnosti, které mají obě stránky, tj. nepředmětnou i předmětnou, a skutečnosti, které jsou pouze a ryze nepředmětné. Je tu ovšem otázka, zda v některých případech můžeme mluvit o ryzích předmětech, tj. o skutečnostech, které mají pouze stránku předmětnou. Sám jsem nakloněn v těchto případech (tj. pokud jde o již zmíněná určitá čísla nebo geometrické obrazce a tvary apod.) neužívat slova „skutečnost“. Ale to vlastně není otázka zásadní, nýbrž spíše jen terminologická. (Pokud slovo „skutečnost“ odvozujeme od slova „skutek“, můžeme „skutečnost“ chápat nejen jako to, co má ve „skutku“ svůj původ, ale rovněž jako to, co ke „skutku“ vede, tedy jako produkt, výsledek aktivity, nejen jako její zdroj).

(Písek, 130302-1.)